

Lausunto

28.03.2024

HEL 2024-002570

Asia: VN/23943/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi jätelain muuttamisesta

Lausunto

5 c § Toisessa ETA-maassa tehdyn päätöksen ja lainsäädännön tunnustaminen

Jätelain muutosehdotuksessa säädettäisiin toisessa ETA-maassa tehdyn aineen tai esineen sivutuotteeksi luokittelemista tai jätteeksi luokittelun päättymistä koskevan päätöksen tai menettelytavan tunnustamisesta, kun kyseisiä aineita tai esineitä tuodaan Suomeen hyödynnettäviksi.

Ehdotuksen mukaan ulkomailta tuotuja ei-enää-jätettä -aineita, -tuotteita tai sivutuotteita ei rekisteröidä Suomessa viranomaiselle, eli EEJ-aineille, -tuotteille ja sivutuotteille ei olisi viranomaisen ennakovalvontaa. Viranomaisilla ei silloin olisi tietoa, mitkä toiminnanharjoittajat tuovat käyttöönsä EEJ-aineita, -tuotteita tai sivutuotteita, tai millaisia määriä niitä tuodaan Suomeen. Ulkomailta peräisin olevat EEJ-aineet, -tuotteet ja sivutuotteet eivät olisi suunnitelmallisen ympäristövalvonnan piirissä, eivätkä niihin liittyvät ongelmatilanteet välttämättä tulisi esiin kuin haittailmoitusten kautta.

Helsingin ympäristönsuojeluviranomaisen mielestä on ongelmallista, että ehdotukseen ei sisälly ennakovalvontaa.

Toisesta ETA-maasta tuotujen EEJ-aineiden, - tuotteiden ja sivuaineiden tunnustaminen ei myöskään tarkoittaisi, että vastaavat Suomessa syntyneet aineet ja tuotteet lakkaisivat olemasta jätettä.

Lausuntoehdotuksessa ei tarpeeksi selkeästi esitetty sitä, miten kaikkien toiminnanharjoittajien tasavertainen kohtelu valvonnassa toteutetaan, jos ulkomailta tuotu EEJ tai sivuaine ei ole jätettä, mutta suomalainen vastaava raaka-aine luokitellaan jätteeksi. Toiminnan päästöt ja riskit ovat molemmissa tapauksissa samat, mutta vain suomalaista raaka-ainetta käyttävä toiminnanharjoittaja

tarvitsee ympäristöluvan ja vakuudet sekä on ympäristöviranomaisen suunnitelmallisen valvonnan piirissä.

Lakimuutosehdotuksen mukaan ulkomailta tuotu EEJ-aine, -tuote tai sivutuote, ei vaatisi Suomessa ympäristölupaa tai vakuuksia. Tarvitaan linjaus ja toimintaohjeet siihen, miten konkurssitapaukset käsitellään. Ehdotus jättää epäselväksi, kenen vastuulla on EEJ-aineen siivoamisen käsittelykustannukset, mikäli toiminnanharjoittaja menee konkurssiin. Lisäksi jäi epäselväksi, jos EEJ-aine tai -tuote konkurssin yhteydessä myydään, myydäänkö se tuotteena, vai muuttuuko se jätteeksi.

Miten on tarkoitus valmistaa, että lakimuutos ei aiheuta riskiä Suomen kiertotaloudelle? Ulkomaisen EEJ-aineen, -tuotteen tai sivutuotteen käyttö saattaa vähentää suomalaisten vastaavien jätteeksi luokiteltavien jättejakeiden hyötykäyttöä ja siten vaikeuttaa kiertotalouden kehittymistä Suomessa.

Valvonnassa voi olla mahdotonta erottaa, käytetäänkö toimintaprosessissa Suomessa tuotettua jätettä vai ulkomailta tuotua EEJ-aineita, -tuotteita tai sivutuotetta. Ympäristöviranomaiset tulevat tarvitsemaan ohjeistusta ulkomaisten EEJ-aineiden, -tuotteiden ja sivutuotteiden jälkivalvontaan.

32 § Kunnan velvollisuus järjestää jätehuolto

Jätelain (646/2011) 32 §:ää ehdotetaan muutettavan siten, että kunta ei enää jatkossa vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tuottavan yrityksen tai yhteisön palveluyksikköjen jätehuollon järjestämisestä.

Valvontaviranomaisena kokemuksemme on, että kunnallisilta jätehuoltotoimijoilta on helpompaa saada jätetietoja kuin yksityisiltä jätteenkuljettajilta. Jätehuollon valvonta on vaikeampaa, jos toimija ei ole mukana kunnan järjestämässä jätteen kuljetuksessa.

Sosiaali- ja terveysalan toimijoiden asumisyksiköt voivat olla suuria, ja niiden toiminnassa on huomioitava jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvoitteet. Koska sosiaali- ja terveysalan toimijat eivät ole jätealan erikoistuneita toimijoita, tulee jätteen kuljettajan ja jätteenpalvelun tarjoajan yhdessä jätteenpalvelun tilaajan kanssa varmistaa, että jätteiden lajittelu- ja erilliskeräysvelvoitteet toteutuvat.

Jätehuollon järjestämisen ja valvonnan kannalta ongelmallisia ovat usein kiinteistöt, joilla on sekä kunnan jätehuollon vastuulla olevaa asumista että yritystoimintaa, joka on velvollinen itse järjestämään jätehuollonsa. Tiiviisti rakennetusta kaupungista voi olla haastavaa löytää tilaa suurelle määrälle keräysastioita, eikä kiinteistön jättiloihin välttämättä mahdu erillisiä jätteenastioita ja erilliskeräysastioita kunnan jätehuoltoon ja yksityistä jätehuoltoon varten. Tällaisten kiinteistöjen

määrä todennäköisesti lisääntyy ehdotetun lainmuutoksen myötä. Olisi siten tärkeää, että myös ohjeistus näiden ongelmallisten tilanteiden ratkaisemiseksi olisi saatavilla.

Kunnan järjestämä jätehuolto saattaa joissain tapauksissa olla järkevin ja taloudellisin tapa huolehtia sosiaali- ja terveysalan toimijan jätehuollosta. Tällaisissa tilanteissa olisi tärkeää säännellä selkeästi sitä, millä edellytyksillä kunnan järjestämä toissijainen jätehuolto on mahdollinen vaihtoehto jätehuollon toteuttamiselle.

35 § Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen järjestäminen

-

48 § Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat

Jätelain 48 §:ä ehdotetaan muutettavan siten, että paperituotteita koskeva tuottajavastuu laajennettaisiin käytöstä poistettaviin kirjoihin.

Kirjojen kerääminen uudelleenkäyttöä varten on kannatettavaa. Kirjojen kierrättämistä tulisi kehittää. Jätelain muuttamislunnon ehdotuksessa ei käsitelty kirjojen uudelleenkäyttöä tai mainittu, onko kirjojen uudelleenkäyttöalaa kuultu asiaan liittyen. Onko selvitetty, olisiko Ruotsin tapaan mahdollista käyttää kunnan tai seutukunnan kierrätyskeskuksia kirjojen keräyspisteinä? Mikäli kirjat laitetaan muiden käytöstä poistettujen paperituotteiden kanssa kiinteistön omaan paperinkeräysastiaan, riskinä on, että uudelleenkäyttöön sopivat kirjat päätyvät jätteenkäsittelyprosessiin uudelleenkäytön sijaan.

Käytöstä poistetuille kirjoille tulisi kehittää toimiva jätteenkäsittelyjärjestelmä niin, että ne eivät joudu polttoon.

Lakimuutoksen voimaansaattamisessa tulee huomioida, että aluksi vanhoja kirjoja voi kertyä suuria määriä. Samoin kävi autonrenkaiden keräyksen alussa. Uusien kirjojen hinnoittelussa on mahdollista ottaa huomioon kirjojen keräys- ja jätteenkäsittelykulut, mutta on epäselvää, miten vanhojen kirjojen keräysvelvoite keräyksen käynnistyessä kustannettaisiin.

Ehdotuksessa ei huomioitu sitä, että kirjoja ei poisteta yhtä tasaisena virtana kuin keräyspaperia. Kirjoja kertynee suuria määriä erityisesti asukkaiden tehdessä suursiivouksia, muuttaessa tai menehtyessä. Suuren kirjamäärän poistaminen käytöstä kerralla voi vaikeuttaa kirjojen ja muun paperinkeräyksen kierrätyksen suunnittelua. Kirjojen kiinteistöittäisessä keräämisessä tulee huomioida roskaantumisen estäminen myös silloin, kun kirjoja on tarve poistaa suuria määriä kerralla, eikä kiinteistöittäinen paperinkeräysastia ole tarpeeksi suuri, tai tyhjennysväli ei ole tarpeeksi tiheä, jotta kaikki kiinteistöllä kerättävä keräyspaperi ja kirjat mahtuisivat astiaan.

Siirtymäsäännös

-

Muuta huomioitavaa

Ympäristöministeriö on 16.2.2024 pyytänyt Helsingin kaupungilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esityksestä laiksi jätelain (646/2011) muuttamisesta. Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala ja Helsingin kaupunkiympäristön tilapalvelut lähettävät ympäristöministeriölle erilliset lausunnot asiaan liittyen.

Helsingin kaupungin ympäristö- ja terveydenhuoltoviranomaiset lausuvat asiasta seuraavaa:

Nikunen Esa
Helsingin kaupunki, ympäristöpalvelut

Nyholm Carita
Helsingin kaupunki, kaupunkiympäristön toimiala, ympäristöpalvelut